

## Jude the Obscure

Thomas Hardy

1895

[1] The piano was despatched, and Jude waited days and weeks, calling every morning at the cottage post-office before his great-aunt was stirring. At last a packet did indeed arrive at the village, and he saw from the ends of it that it contained two thin books. He took it away into a lonely place, and sat down on a felled elm to open it.

[2] Ever since his first ecstasy or vision of Christminster and its possibilities, Jude had meditated much and curiously on the probable sort of process that was involved in turning the expressions of one language into those of another. He concluded that a grammar of the required tongue would contain, primarily, a rule, prescription, or clue of the nature of a secret cipher, which, once known, would enable him, by merely applying it, to change at will all words of his own speech into those of the foreign one. His childish idea was, in fact, a pushing to the extremity of mathematical precision what is everywhere known as Grimm's Law—an aggrandizement of rough rules to ideal completeness. Thus he assumed that the words of the required language were always to be found somewhere latent in the words of the given language by those who had the art to uncover them, such art being furnished by the books aforesaid.

[3] When, therefore, having noted that the packet bore the postmark of Christminster, he cut the string, opened the volumes, and turned to the Latin grammar, which chanced to come uppermost, he could scarcely believe his eyes.

[4] The book was an old one—thirty years old, soiled, scribbled wantonly over with a strange name in every variety of enmity to the letterpress, and marked at random with dates twenty years earlier than his own day. But this was not the cause of Jude's amazement. He learnt for the first time that there was no law of transmutation, as in his innocence he had supposed (there was, in some degree, but the grammarian did not recognize it), but that every word in both Latin and Greek was to be individually committed to memory at the cost of years of plodding.

[5] Jude flung down the books, lay backward along the broad trunk of the elm, and was an utterly miserable boy for the space of a quarter of an hour. As he had often done before, he pulled his hat over his

## Neblahý Juda

přeložil Josef Hruša

Družstevní práce, Praha 1927

Piano bylo odvezeno a Juda čekal dny a týdny, poptáváje se den co den, než se jeho prateta zachrula, na poštovním úřadě v osadě. Konečně opravdu přišel do vesnice poštou balíček a z jeho roztrhaných rohů viděl, že vykukují dvě slabé knížky. Odešel s ním do ústraní a sedl si na poražený jilm, aby jej otevřel.

Již od té doby, co měl první zanícené vidění o Christminsteru a o tom, čeho by to město jemu mohlo poskytnouti, Juda mnoho uvažoval a zvědavě přemýšlel o tom, jak se asi překládají slova a výrazy té řeči do oné. Na konec dospěl toho mínění, že mluvnice té řeči, které se chce učit, má nejprve také pravidlo, předpis nebo klíč k podstatě tajemného znaku, a jakmile jej bude znáti, bude způsobilý, aby prostě ho užívaje docela po své vůli měnil slova své řeči v slova cizí řeči. Jeho dětská duše si opravdu představovala, že se provede až do krajnosti s matematickou přesností to, co je všeobecně známo jako Grimmův zákon – zvelikolepění hrubých pravidel do ideální úplnosti. Domníval se tedy, že slova té řeči, které potřeboval, lze vždycky najít skryta někde v slovech dané řeči těm, kdož je umějí nacházeti, a toho umění že člověku poskytují knihy, o nichž právě byla řeč.

Proto když si všiml, že balíček má poštovní razítko z Christminsteru, přeřízl provázek, rozbalil zásilku a sáhl po latinské mluvnici, která byla právě nahoře; mohl sotva uvěřiti svým očím.

Kniha byla stará – třicet roků stará, pošpiněná, svévolně počmáraná nějakým podivným, neznámým jménem v nejrozmanitějších způsobech nepřátelského projevu k tiskařským literám a nazdařbůh popsána daty o dvacet let staršími než den jeho narození. Ale Juda nebyl tím překvapen. Hned pochopil, že v ní není pravidla ani zákona o přeměňování, jak se v své nevinnosti domníval (byl tam, do jisté míry, ale gramatik si ho nebyl vědom), nýbrž že bylo třeba vštípit si v paměť každé latinské i řecké slovíčko zvlášť, a to že stojí léta těžkého dění.

Juda hodil knížky na zemi, lehl si naznak na široký kmen jilmu a asi na čtvrt hodiny byl nejnešťastnějším chlapcem na světě. Udělal co dělal často před tím, stáhl si klobouk do obličeje a pozoroval slunce dívaje se

## Neblahý Juda

přeložila Marta Staňková

Odeon, Praha 1975

Pianino odstěhovali, Juda čekal dny a týdny a každé ráno, než teta začala mísit, zaběhl na vesnickou poštu. Konečně přece přišel do osady balíček a Juda poznal podle hran, že obsahuje dvě tenké knihy. Odběhl s ním do ústraní, usedl na poražený jilm a balíček rozbalil.

Od svého prvního vzplanutí či vize Christminsteru a možností, které skýtá, Juda často zvědavě přemýšlel o tom, jakým způsobem se asi převádějí slova z jedné řeči do druhé. Usoudil, že mluvnice jazyka, kterému se někdo chce naučit, bude především obsahovat pravidlo, předpis nebo klíč k nějaké tajné šifře, a jakmile ho jednou bude znát, bude stačit jen ho použít a po libosti promění všechna slova své mateřštiny v slova cizího jazyka. Jeho dětinský nápad byl vlastně jen matematicky nanejvýš přesným vyjádřením toho, co je obecně známo jako Grimmův zákon<sup>1</sup> – povýšení základních pravidel na pravidla naprosto všeplatná. Tak dospěl Juda k závěru, že slova žádaného jazyka jsou vždy nějakým způsobem obsažena ve slovech daného jazyka, že lidé, jimž je dána schopnost je vyhmátnout, je v nich vždy naleznou, a toto umění že si lze osvojit z uvedených knih.

Když si tedy všiml, že na balíčku je razítko Christminsteru, přeřízl provázek a vybalil knihy, začal si prohlížet latinskou gramatiku, která ležela nahoře, a nechtěl ani věřit vlastním očím.

Kniha byla dobrých třicet let stará, pošpiněná, nešetřně všemožným způsobem a bez ohledu na tisk počmáraná cizím jménem; při okrajích byla označena daty dvacet let před Judovým narozením. To však nebyla příčina Judova úžasu. Teprve teď viděl, že neexistuje zákon převodu, jak se ve své naivitě domníval (do jisté míry existoval, ale autor gramatiky jej nepostřehl), ale že je nutno vrýt si do paměti každé jednotlivé latinské i řecké slovíčko a že je k tomu zapotřebí mnoha let dřiny.

Juda odhodil knihy, natáhl se vedle širokého kmene jilmu a na čtvrt hodiny byl tím nejnešťastnějším chlapcem na světě. Tak jako často si stáhl klobouk přes obličej a díval se proti slunci, jež na něho nepřátelsky

## Nešťastný Jude

přeložila Zora Juráková

Tatran, Bratislava 1988

Pianíno odoslali a Jude čkal dni a týždne; každé ráno zabehol na vidiecku poštu, ešte prv, ako teta vstala. Konečne predsa prišiel do dedinky balíček a podľa hrán Jude spoznal, že sú v ňom dve tenké knihy. Odbehol s nimi do ústrania, sadol si na zoťatý brest a balíček rozbalil.

Od svojho prvého nadšenia či vidiny Christminsteru a jeho možností Jude často zvedavo rozmýšľal o tom, akým spôsobom sa asi premietajú slová z jedného jazyka do druhého. Usúdil, že gramatika jazyka, ktorý sa niekto chce naučiť, bude predovšetkým obsahovať pravidlo, predpis alebo návod v podobe tajnej šifry a len čo ju spozná, nebude mu už treba nič iné, a hneď bude môcť ľubovoľne zamieňať slová materinského jazyka za slová cudzieho jazyka. Vo svojej detinskosti vlastne až do krajnosti preháňal matematickú presnosť, na ktorej sa zakladá Grimmov zákon – rozvedenie základných pravidiel do ideálnej dokonalosti. Tak prišiel Jude k záveru, že ľudia, ktorí ovládajú toto umenie, nájdu slová požadovanej reči už skryté niekde vo výrazoch svojej materčiny a že toto umenie si možno osvojiť zo spomínaných kníh.

Keď si teda všimol, že na balíčku je pečiatka z Christminsteru, pretrhol špagát, vybalil knihy a začal si prezerať latinskú gramatiku, ktorá náhodou ležala navrchu, nechcel veriť vlastným očiam.

Kniha bola stará – tridsaťročná, špinavá – na obale bolo bezohľadne, s výrazom najhlbšieho nepriateľstva voči kníhtlači načarbané neznáme meno a po okrajoch boli popísané dátumy dvadsať rokov pred Judovým narodením. To však nebola príčina, pre ktorú Jude nevychádzal z úžasu. Až teraz zbadal, že neexistuje nijaký zákon prekladu, ako sa vo svojej detinskosti domnieval (do istej miery síce existoval, ale gramatik to nepostrehol), ale že ho čaká mnoho rokov driny, kým si vryje do pamäti každé latinské a grécke slovíčko osobitne.

Jude odhodil knihy, natiahol sa do trávy vedľa širokého kmeňa brestu a po celú nasledujúcu štvrthodinu bol najnešťastnejším chlapcom na svete. Tak ako to robieval často, aj teraz si stiahol klobúk cez

face and watched the sun peering insidiously at him through the interstices of the straw. This was Latin and Greek, then, was it, this grand delusion! The charm he had supposed in store for him was really a labour like that of Israel in Egypt.

[6] What brains they must have in Christminster and the great schools, he presently thought, to learn words one by one up to tens of thousands! There were no brains in his head equal to this business; and as the little sun-rays continued to stream in through his hat at him, he wished he had never seen a book, that he might never see another, that he had never been born.

[7] Somebody might have come that way who would have asked him his trouble, and might have cheered him by saying that his notions were further advanced than those of his grammarian. But nobody did come, because nobody does; and under the crushing recognition of his gigantic error Jude continued to wish himself out of the world.

---

(...)

[8] Jude's old and embittered aunt lay unwell at Marygreen, and on the following Sunday he went to see her—a visit which was the result of a victorious struggle against his inclination to turn aside to the village of Lumsdon and obtain a miserable interview with his cousin, in which the word nearest his heart could not be spoken, and the sight which had tortured him could not be revealed.

[9] His aunt was now unable to leave her bed, and a great part of Jude's short day was occupied in making arrangements for her comfort. The little bakery business had been sold to a neighbour, and with the proceeds of this and her savings she was comfortably supplied with necessities and more, a widow of the same village living with her and ministering to her wants. It was not till the time had nearly come for him to leave that he obtained a quiet talk with her, and his words tended insensibly towards his cousin.

[10] 'Was Sue born here?'

[11] 'She was—in this room. They were living here at that time. What made 'ee ask that?'

[12] 'O—I wanted to know.'

na ně zákeřně otvůrky mezi pletivem slámy. Tohle tedy byla ta latina a řečtina, tohle to ohromné zklamání! Půvab, o kterém si myslel, že ho v nich najde celé sklady, byla vskutku práce podobná dření Izraelitů v Egyptě.

Jaké to asi mají hlavy v Christminsteru a na těch vysokých školách, pomyslel si hned, když se musí naučiti slovíčku za slovíčkem až do tisíců a tisíců! Mozek v jeho hlavě vůbec nebyl s takovou prací; a protože mu slabounké sluneční paprsky neustále vtékaly kloboukem do obličeje, přál si, aby byl nikdy ani knihy neviděl, přál si, aby mu již žádná nepřišla na oči, aby se byl vůbec nenarodil.

Kdyby tak byl někdo šel tou cestou, kdo by se ho byl zeptal, co ho trápí a souží, kdyby ho byl někdo rozveselil řka, že jeho znalosti jsou pokročilejší než vědomost spisovatele jeho mluvnické! Ale nikdo nepřicházel, protože tamtudy nikdo nechodí; a Juda citě drtivou váhu svého obrovského omylu, nepřestával si přát, aby už byl se světa.

---

(...)

Stará a zatrpklá Judova teta v Marygreenu ležela nemocná; a druhou neděli ji šel Juda navštívit – tato návštěva byla výsledek vítězného zápasu s chutí vpadnouti do osady Lumsdonu a podstoupiti žalostnou rozmluvu se sestřenicí, za kteréžto rozmluvy by nebylo mohlo býti vysloveno slovo nejbližší jeho srdci a nebylo by mohlo býti odhaleno, co je trápilo.

Jeho teta nemohla již ani s postele a Juda strávil většinu krátkého dne čině opatření, aby jí udělal největší pohodlí. Neveliké pekařství bylo prodáno sousedovi a za to, co se utržilo, a za její úspory mohla býti pohodlně zaopatřena tím, čeho jí bylo třeba, a ještě bylo možno, aby s ní žila jistá vdova z těžé vesnice a posluhovala jí podle potřeby. Když už byl skoro čas, aby zase od ní odešel, vyhlédl si chvíli, aby si s ní klidně pohovořil; a jeho řeč se nepozorovaně obrátila na jeho sestřenici.

„Narodila se Zuza tady?“

„Narodila – v téhle světnici. Tehdáž tady žili. Co tě přivedlo na tuto otázku?“

„Ó – chtěl jsem to vědět.“

civělo skulinkami slaměného pletiva. Tak tohle je latina a řečtina, tohle hrozné zklamání! Místo krásy, kterou si sliboval, ho čeká dřina, jakou měli Izraelité v Egyptě.

Jaké mozky musejí mít v Christminsteru a na velikých školách, napadlo ho náhle, když se jedno po druhém naučí desettisíce slovíček! Jeho rozum na tohle nestačí; a jak k němu kloboukem pronikaly útlé sluneční paprsky, litoval, že kdy v životě spatřil knihu, že kdy ještě jakou spatří a že se vůbec narodil.

Mohl třeba jít někdo kolem a zeptat se ho, co ho trápí. Mohl ho utěšit ujištěním, že má vyspělejší představy než autor jeho gramatiky. Ale nikdo nepřicházel, protože nikdy nikdo nepřichází; a Juda, zdrcen poznáním, jak strašlivě se mýlil, litoval dál, že je vůbec na světě.

---

<sup>1</sup> Zákon o změnách hláskových (Lautverschiebung), který objevili zakladatelé germanistiky Jakob (1785-1863) a Wilhelm (1786-1859) Grimmové a zpracovali v díle Deutsche Grammatik.

---

(...)

Stará zahořklá teta v Marygreenu onemocněla a na druhou neděli ji jel Juda navštívit – rozhodl se k této návštěvě po vítězném boji s touhou odbočit ke vsi Lumsdonu a promluvit se Sue pár ubohých vět, v nichž by nemohl pronést slovo svému srdci nejbližší, ani prozradit, co viděl a co ho mučí.

Teta byla upoutána na lůžko a Juda strávil valnou část krátkého dne tím, že se staral o její pohodlí. Svůj malý pekařský krámeček prodala jednomu sousedovi a výnos prodeje a úspory jí zajišťovaly vše, co potřebovala, dokonce u ní bydlila jedna vdova z vesnice a obsluhovala ji. Mohl si s ní v klidu promluvit, teprve když měl skoro načase chystat se k odchodu, a v řeči se mimoděk zmínil o sestřence.

„Sue se tu narodila?“

„Ano – tady v pokoji. Tenkrát tady bydlili. Proč se ptáš?“

„Nic – chtěl jsem to jen vědět.“

tvář a nepriateľsky hľadel cez štrbinky slameného pletivá do slnka. Teda tá latinčina a gréčtina, to je pekný podvod, len čo je pravda! Myslel si, že ho jazyky strhnú svojím pôvabom, a on zatiaľ bude musieť drieť ako Izraeliti v Egypte.

Áké mozgy musia mať ľudia v Christminsteri a vo veľkých školách, pomyslel si odrazu, keď sa naučia jedno po druhom aj desaťtisíce slovíčok! Jeho mozog na to veru nestačí; a keď sa tak k nemu predierali cez klobúk slnečné lúče, žela si, aby v živote nebol zbadal nijakú knihu, nechcel už ďalšiu ani vidieť a ľutoval, že sa vôbec narodil.

Keby bol šiel niekto vtedy okolo a spýtal sa ho na jeho trápenie, bol by mohol chlapca potešiť ubezpečením, že má vyspelejšie názory než autor jeho gramatiky. Ale ako sa to už stáva, nikto neprichádzal, a Jude zdrvený poznáním, ako strašne sa mýlil, túžil nebyť viac na svete.

---

(...)

Judova stará zatrpknutá teta v Marygreene ochorela a na druhú nedeľu sa za ňou Jude vybral na návštevu, ku ktorej sa odhodlal po veľkom boji s túžbou odbočiť k dedine Lumsdonu a umárať sa trápnyim rozhovorom so sesternicou, v ktorom by nemohlo padnúť ani jedno slovo týkajúce sa toho, čo je jeho srdcu najmilšie, a takisto by sa nemohol zmieniť o tom, čo videl a čo ho mučí.

Jeho teta už z postele nevstávala, a tak značnú časť krátkého dňa strávil tým, že jej kadečo zariaďoval pre jej pohodlie. Svoj malý pekársky obchodík predala susedovi a výnos z predaja spolu s úsporami jej zabezpečovali všetko, čo potrebovala, a navyše u nej bývala vdova z dediny, ktorá sa o ňu starala. Až keď už bol takmer čas pobrať sa na odchod, mohol sa s ňou Jude v pokoji porozprávať a v reči sa len tak mimochodom spýtal na sesternicu.

„Sue sa tu narodila?“

„Áno. V tejto izbe. Vtedy bývali tu. Prečo sa pýtaš?“

„Len tak, chcel som to vedieť.“

[13] 'Now you've been seeing her!' said the harsh old woman. 'And what did I tell 'ee?'

[14] 'Well—that I was not to see her.'

[15] 'Have you gossiped with her?'

[16] 'Yes.'

[17] 'Then don't keep it up. She was brought up by her father to hate her mother's family; and she'll look with no favour upon a working chap like you—a townish girl as she's become by now. I never cared much about her. A pert little thing, that's what she was too often, with her tight-strained nerves. Many's the time I've smacked her for her impertinence: Why, one day when she was walking into the pond with her shoes and stockings off, and her petticoats pulled above her knees, afore I could cry out for shame, she said: "Move on, aunty! This is no sight for modest eyes!—"'

[18] 'She was a little child then.'

[19] 'She was twelve if a day.'

[20] 'Well—of course. But now she's older she's of a thoughtful, quivering, tender nature, and as sensitive as—'

[21] 'Jude!' cried his aunt, springing up in bed. 'Don't you be a fool about her!'

[22] 'No, no, of course not.'

[23] 'Your marrying that woman Arabella was about as bad a thing as a man could possibly do for himself by trying hard. But she's gone to the other side of the world, and med never trouble you again. And there'll be a worse thing if you, tied and bound as you be, should have a fancy for Sue. If your cousin is civil to you, take her civility for what it is worth. But anything more than a relation's good wishes it is stark madness for 'ee to give her. If she's townish and wanton it med bring 'ee to ruin.'

[24] 'Don't say anything against her, aunt! Don't, please!'

[25] A relief was afforded to him by the entry of the companion and nurse of his aunt, who must have been listening to the conversation, for she began a commentary on past years, introducing Sue Bridehead as a character in her recollections. She described what an odd little maid Sue had been when a pupil at the village school across the green opposite, before her father went to London—how, when the vicar arranged readings and recitations, she appeared on the platform, the smallest of them all, 'in her little white frock, and shoes, and pink sash;' how she recited 'Excelsior,' 'There was a sound of revelry by night,' and

„Tys ji jistě vidíš!“ řekla ta drsná stará žena. „A copak jsem ti řekla?“

„No – že ji nemám navštěvovati.“

„Mluvili jsi s ní?“

„Ano.“

„Nedělej to už. Byla vychována svým otcem, aby nenáviděla rodinu své matky; a jistě by se nedívala laskavě na pracujícího chlapa dělníka, jako jsi ty – je z ní teď už asi městska holka. Nikdy jsem se o ni valně nestarala. Drzé hádě to bývalo, příliš často a velmi nervósní. Kolikrát jsem ji vyplatila pro její drzost. Vždyť, když si jednou svlékla botky a punčochy a vlezla si do rybníka a vytáhla si sukně nad kolena, volala na mne ještě dříve, než jsem mohla vykřiknout, aby se styděla, a křičela: „Jdi pryč, teto! Tahle podívaná není pro slušné oči!“

„Tenkrát to bylo ještě děvčátko.“

„Bylo jí už jistě dvanáct.“

„No – ovšem. Ale teď je starší, je to rozumná, veselá, něžná holka, a tak hezká –“

„Judo!“ vykřikla jeho teta a vzpřímila se v posteli: „Neblázní po ní!“

„Ne, ne, ovšem že ne.“

„Tvé manželství s tou ženskou, s tou Arabellou bylo takové neštěstí, jaké si jen může někdo sám přivodit, když se do něho mermomocí žene. Ale ona odešla na druhý konec světa a nebude tě snad již nikdy obtěžovati. Ještě horší by bylo, kdyby ses měl ještě k tomu ke všemu zbláznit do Zuzy. Je-li tvá sestřenice na tebe vlídná, přijímej její vlídnost, jaká je. Ale prokazovat jí něco více než jen příbuzenskou blahovůli, bylo by opravdové bláznovství. Je-li městska a rozmarná, mohlo by tě to zničit.“

„Nemluvte proti ní, teto! Prosím, nemluvte!“

Ulevilo se mu, když do světnice vešla přítelkyně a ošetřovatelka jeho tety, která asi nejspíše vyslechla jejich hovor, protože začala s výkladem o minulých letech a Zuzu Brideheadovou líčila podle svých vzpomínek. Vypravovala, jaké to bylo podivné děvče, ta malá Zuza, když ještě chodila do vesnické školy, tadyhle přes trávník, než se její otec přestěhoval do Londýna – že se jednou, když vikář nařídil čísti a přednášeti, objevila na stupínku, nejmenší ze všech, „v bílé sukýnce a v botičkách a s růžovou stuhou“; jak přednášela „Excelsior“, „Bylo v noci slyšet jásot“, a „Krkavce“; jak si přednášející třela droboučké obočí a rozhlížela se

„Ty se s ní stýkáš!“ zvolala drsná stará žena. „A co jsem ti řekla?“

„Nu – abych za ní nechodil.“

„Mluvili jste spolu?“

„Ano.“

„Tak toho nech. Otec ji vychoval, aby nenáviděla matčiny příbuzné; a dělníka, jako jsi ty, si vážit nebude – když se z ní teď stala městska slečinka. Nikdy jsem ji neměla moc ráda. Takové drzé smrádě to bývalo, při té její precitlivělosti. Však jsem jí taky za drzost mockrát naplácala. Představ si – jednou lezla do rybníka, boty a punčochy vyzuté, sukní vyhrnutou nad kolena, a než jsem mohla vykřiknout hanbou, povídá mi: „Utíkejte, tetičko! Tohle není pro stydlivé oči!“

„To byla ještě malá.“

„Už jí bylo kolem dvanácti.“

„No – dobře. Ale teď, když je starší, je přemýšlivá, vnímavá, jemná a je citlivá jako –“

„Judo!“ vztyčila se teta na posteli. „Ty ses do ní zbláznil!“

„Ale kdežpak – ne.“

„Že sis vzal tu ženskou Arabellu, to byla snad nejhorší věc, jakou může mužský udělat, aby hodně zkusil. Ale Arabella odešla na druhý konec světa a snad ti už dá navždycky pokoj. Ale ještě horší bude, jestli teď, když máš závazek a spoutané ruce, začneš milovat Sue. Jestli je k tobě sestřenice milá, ber to jen tak, jak to opravdu je. Ale aby sis myslel na něco víc, než je příbuzenské přátelství, to by bylo největší bláznovství. Když se z ní stala měšťačka a zkazila se, mohla by tě přivést do neštěstí.“

„Nemluvte tak o ní, teto! Prosím vás, nemluvte!“

Judovi se ulehčilo, když vešla tetina přítelkyně a ošetřovatelka, jež rozhovor zřejmě poslouchala, protože začala mluvit o minulých letech a zavedla řeč na Sue Brideheadovou, jak ji pamatuje. Líčila, jaká to byla zvláštní holčička, když chodila tady přes náves do vesnické školy, ještě než její otec odjel do Londýna – když pan farář pořádal čtení a přednášení, jak přicházela na stupínek, nejmenší ze všech, „v bílých botičkách, šatíčkách a s růžovou stuhou“; jak přednášela Excelsior<sup>1</sup>, Noc zazněla nám veselím a Havrana; jak při tom vraštila své drobné obočí, zoufale

„Tak ty sa s ňou stretávaš!“ skríkla nevľúdna starena. „A čo som ti kázala?“

„No – aby som za ňou nechodil.“

„Klebetili ste spolu?“

„Áno.“

„Tak s tým prestaň. Otec ju vychoval tak, aby nenávidela matkinu rodinu, a na teba ako na robotníka sa tiež nebude dívať s bohvieakou radosťou, keď je z nej teraz taká mestská slečinka. Nikdy som ju nemala nejako rada. So svojimi precitlivenými nervami už ako decko bývala často bezočivá. Však ja som ju za tú jej bezočivosť aj neraz vycápala. Predstav si – raz si vyzula topánky a pančuchy, vyhrnula si suknú nad kolena a liezla do rybníka. Skôr než som stačila vykriknúť, či sa nehanbí, sama mi povedala: „Utekajte, tetuška! Toto nie je pohľad pre hanblivé oči!“

„Bola ešte malá.“

„Už mala dvanásť! Ani o deň menej.“

„No dobre... ale teraz, keď je dospelá, je už premýšľavejšia, vnímavejšia, jemná a citlivá ako...“

„Jude!“ – skríkla teta a vztyčila sa na posteli. „Len sa do nej nezbláznil!“

„Ale kdeže ... samozrejme, že nie.“

„Akurát stačilo, že si si vzal ženskú, ako bola Arabella – nič horšie si už nemohol urobiť, aj keby si sa neviemako usiloval. Ešte že odišla na druhý koniec sveta, hádam ti už dá navždy pokoj. Ale ešte horšie by bolo, keby si sa teraz, keď máš záväzok a si spútaný, začal zaujímať o Sue. Ak je k tebe sesternica zdvorilá, ber to len ako zdvorilosť a nič viac. Ale keby si jej prejavoval čokoľvek viac ako priateľský príbuzenský vzťah, bolo by to od teba korunované bláznovstvo. Keď sa z nej stala zvrhlá mestská slečinka, mohla by ťa priviesť do nešťastia.“

„Nehovorte tak o nej, teta. Neohovárajte ju, prosím vás.“

Judovi sa uľavilo, keď vošla tetina spoločníčka a ošetrovateľka, ktorá zrejme počúvala za dverami, lebo hneď začala vyvolávať spomienky z minulých rokov na to, ako si pamätá Sue Brideheadovú. Vykresľovala, aká čudná bola Sue už za dievčata, keď ešte chodievala tuto cez trávnatý plác ako žiačka do dedinskej školy, predtým než jej otec odišiel do Londýna – a ako prichádzala „v bielych topánčkách, v bielych šatočkách a s ružovou stuhou“ na stupienok, najmenšia zo všetkých, keď pán vikár usporadúval posedenia spojené s čítaním a prednášaním, ako recitovala báseň Excelsior, alebo Noc zaznela nám

‘The Raven’; how during the delivery she would knit her little brows and glare round tragically, and say to the empty air, as if some real creature stood there—

[26] ‘*Ghastly, grim, and ancient Raven,  
[wandering from the Nightly  
shore],  
Tell me what thy lordly name is | on the Night’s  
Plutonian  
shore!*’

[27] ‘She’d bring up the nasty carrion bird that clear,’ corroborated the sick woman reluctantly, ‘as she stood there in her little sash and things, that you could see un a’most before your very eyes. You too, Jude, had the same trick as a child of seeming to see things in the air.’

[28] The neighbour told also of Sue’s accomplishments in other kinds:

[29] ‘She was not exactly a tomboy, you know; but she could do things that only boys do, as a rule. I’ve seen her hit in and steer down the long slide on yonder pond, with her little curls blowing, one of a file of twenty moving along against the sky like shapes painted on glass, and up the back slide without stopping. All boys except herself; and then they’d cheer her, and then she’d say, ‘Don’t be saucy, boys,—and suddenly run indoors. They’d try to coax her out again. But ‘a wouldn’t come.’

[30] These retrospective visions of Sue only made Jude the more miserable that he was unable to woo her, and he left the cottage of his aunt that day with a heavy heart. He would fain have glanced into the school to see the room in which Sue’s little figure had so glorified itself; but he checked his desire and went on.

tragicky a mluvila do prázdna, jako by tam stálo nějaké skutečné stvoření –

„Příšerný, šedý a starý Krkavče,  
pověz mi, jaké je tvé pyšné jméno,  
na břehu černém jako noc Plutonova!“

„Vylíčila toho odporného ptáka z mrchoviště tak zřetelně,“ potvrzovala nemocná s nechutí, „když tam stála se svou stuhou a s ostatní parádou, že jste ho mohli vidět takřka skoro před očima. Ty také, Judo, tys také mívál takové přeludy, dokud jsi byl ještě malý chlapec, že se zdálo, že vidíš věci ve vzduchu.“

Sousedka také vypravovala o tom, co Zuza dovedla ještě jiného:

„Nebyla zrovna divoch, to víte, ale vyváděla věci, které dokáží jen kluci zpravidla. Viděla jsem ji, jak skotačila a rejdovala na dlouhé klouzačce tamhle na tom rybníku, až jí kudrny poletovaly, jedna z dvaceti, kteří táhli řadou proti obloze jako postavy namalované na skle, a zase nazpátek po klouzačce bez oddechu. Všichni byli kluci, ona sama jediná holka, a potom ji chtěli s jásotem pozdravit, a ona řekla: „Nebudte drzí, kluci!“ a hned vběhla do domu. Pokoušeli se ji zase vylákat lichocením, ale ona už nechtěla ven.“

Tyto obrázky Zuziny, promítnuté do minulosti, zarmoutily Judu ještě více, protože se o ni nemohl ucházet, a ten den opustil domek své tety s těžkým srdcem. Byl by se rád podíval do školy, aby viděl třídu, v které se Zuzina malá postavička tak proslavila; ale udusil v sobě tu touhu a odešel.

se dívala kolem sebe a říkala do vzduchu, jako by před ní opravdu stála nějaká bytost:

„... jistě nejsi havran hrůzy,  
jenž se z podsvětího šera v bludné  
pouti namane –  
řekni mi své pravé jméno, plutonovský havrane!“

„Přednášela tak dobře,“ dosvědčovala váhavě stará nemocná, „že jak tam stála s tou svou mašličkou a v šatíčkách, člověk viděl tu hnusnou ptačí mrchu skoro na vlastní oči. A ty, Judo, jsi taky jako dítě uměl dělat, jako bys ve vzduchu něco viděl.“

Sousedka vyprávěla i o jiných Suiných přednostech.

„Víte – nedá se říci, že by byla nějaký divoch; ale dovedla věci, které obyčejně umějí jenom kluci. Viděla jsem ji, jak se rozběhla a namířila si to po klouzačce na dolním rybníce, jen za ní kudrny poletovaly, jezdilo jich tam za sebou asi dvacet a proti nebi vypadali jako figurky malované na skle, a po druhé klouzačce bez zastavení hned zas zpátky. Samí kluci to byli, jen ona holka; potom si ji dobírali, a ona řekla: „Nebudte protivní, kluci,“ a najednou utekla domů. Snažili se ji zase vylákat ven. Ale nešla.“

Po těchto obrázcích ze Suiny minulosti byl Juda ještě nešťastnější, že se o ni nemůže ucházet, a opouštěl tenkrát tetin domek s těžkým srdcem. Byl by se rád zastavil ve škole a nahlédl do místnosti, v níž se Suina utlá postavička tak proslavila; ale potlačil své přání a šel dál.

veselím, alebo Havrana, a ako pritom vražtila obočie, metala okolo seba tragické pohľady a vravela prázdnu vzduchu pred sebou, akoby tam stála skutočná bytosť:

„Hoci rozčuchraný, no ste bez bázne a hany,  
pochmúrny a starodávny ako v tajuplnom sne.  
Prezradte mi, veličenstvo, ako vaše meno znie!“

„Áno, recitovať vedela tak dobre,“ prisviedčala neochotne chorá starena, „že keď tam tak stála v tých šatočkách a s mašličkou, človek takmer videl na vlastné oči tú čiernu vtáčiu príšeru. Aj ty, Jude, si bol ako decko taký istý, tiež si sa tváril, akoby si vo vzduchu niečo videl.“

Suseda porozprávala aj o iných Sueiných prednostiach:

„Viete, nedá sa povedať, že by bola nejaký vetroplach, ale vedela robiť také kúsky, aké vyvádzajú len chlapci. Raz som videla, ako sa rozběhla a zamierila si to rovno na kĺzačku na dolnom rybníku, len tak kučery za ňou poletovali; bolo tam zo dvadsať deciek, a proti nebu vyzerali ako figúrky maľované na skle. A hneď zas druhou šmyklávkou opačným smerom, jednu za druhým, bez zastavenia. Samí chlapci, len ona jediné dievča; podpichovali ju a ona ich odbila: „Nebudte drzí, chalani!“ a z ničoho nič sa rozběhla domov. Snažili sa ju znova vylákať von. Ale už nechcela ísť ani za svet.“

Pri týchto spomienkach na Sueino detstvo prišlo Judovi ešte väčšmi ľúto, že sa o ňu nemôže uchádzať, a v ten deň opúšťal tetinu chalupu s ťažkým srdcom. Rád by sa bol šiel pozrieť do školy, nazrel by do miestnosti, v ktorej sa malička Sue preslávila, ale potlačil svoju túžbu a šiel ďalej.

1 Známa báseň amerického básníka Henry Wandsworthe Longfellowa (1807-1882). Noc zazněla nám veselím – začátek XXI. strofy (Zpěv třetí) eposu Childe Haroldova pouť (Childe Harold’s Pilgrimage) George Gordona Byrona (1788-1824). Havran (The Raven) – nejznámější báseň Edgara Allana Poea (1809-1849); překlad Vítězslava Nezvala.